

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

Ügyszám: SzJSzT-01/20.

Tárgy: Játékfilm elemeinek felhasználása reklámfilmben

A Megkereső által feltett kérdések:

1. A filmek szerzői műveknek, filmalkotásoknak minősülnek-e?

2. A filmekben megjelenő karakter egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik-e ahhoz, hogy teljes szerzői jogi védelemben részesüljön? (különös figyelemmel a T. Szakértő Testületnek a műben/művekben megjelenő karakter önálló szerzői jogi védelmének tárgyában hozott SZJSZT-07/19. számú szakvéleményében foglaltakra)

3. Megállapítható-e, hogy a Filmstúdiót kell a filmekben megjelenő karakter feletti szerzői vagyoni jogok jogosultjának tekinteni azon az alapon, hogy a filmek végén látható „end creditsben” a Filmstúdiót, mint a filmekben megjelenő karakterek feletti jogok jogosultját tüntették fel?

4. Az Szjt. 94/B. § (1) bekezdése, 106.§ (1) bekezdése, valamint az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló Berni Unió Egyezmény 15. cikk (2) bekezdésére figyelemmel megállapítható-e, hogy a Filmstúdiót kell az alábbi filmalkotások mint egész művek feletti szerzői vagyoni jogok jogosultjának tekinteni azon az alapon, hogy a filmek végén látható end creditsben a Filmstúdiót mint a filmalkotások feletti szerzői jogok jogosultját az Egyesült Államokban szokásosan alkalmazott alábbi módon, az ún. "Copyright Notice"-ban tüntették fel?

Érintett filmalkotások:

Film 1.

Film 2.

Film 3.

Film 4.

Film 5.

5. Megállapítható-e, hogy a Sportszövetség által Budapesten rendezett világbajnokság kapcsán megjelent hivatalos kampányfilmje ("Kampányfilm") a filmek, illetve az azokban szereplő karakter egyéni, eredeti elemeinek szerzői jogi értelemben vett felhasználásával, átdolgozásával készült, különös tekintettel a megkeresésben kifejezetten megjelölt hasonlóságokra?

6. Megállapítható-e, hogy a filmek, illetve a karakter egyéni, eredeti elemeinek Kampányfilmben történő engedély nélküli felhasználása a filmek, illetve a karakter feletti szerzői vagyoni jogok megsértését valósította meg?

7. Az engedély nélküli felhasználásra tekintettel megállapítható-e, hogy a Kampányfilm interneten történő nyilvánosságához közvetítése is sérti a filmek, illetve a karakter feletti szerzői jogok jogosultját?

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

Tekintettel arra, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet (a továbbiakban: „Rendelet”) 8. § (1) bekezdése szerint „*a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, nem tart helyszíni szemlét (...)*”, az eljáró tanács a megkeresés, illetve a megkereséshez csatolt dokumentum alapján hozta meg szakvéleményét.

Az eljáró tanács észrevételezi, hogy a megkeresés 2. számú kérdésében hivatkozott SZJSZT-07/19 sz. szakvéleménye nem nyilvános.

Ad 1)

1.1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: „Szt.”) 1.§ (1) bekezdése szerint a „*törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat*”. Az Szt. 1.§ (2) bekezdése szerint „*szerzői jogi védelem alá tartozik (...) különösen (...) az irodalmi (pl. szépirodalmi, szakirodalmi, tudományos, publicisztikai) mű*”, valamint „*a filmalkotás és más audiovizuális mű*”. Az 1.§ (3) bekezdése szerint „*a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg*”.

1.2. Az eljáró tanács a fentiek alapján megállapítja, hogy a megkeresésben megjelölt filmalkotások, egyéni, eredeti jellegük okán szerzői jogi oltalom alatt állnak.

Ad 2)

2.1. Az Szt. 16.§ (3) bekezdése szerint a „*szerzőt megilleti a műben szereplő jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosításának és az ilyen hasznosítás engedélyezésének kizárólagos joga is*”.

2.2. Az Szt. Nagykomentárja¹ az Szt. 16.§ (3) bekezdése szerinti joggyakorlat kapcsán két releváns bírósági ítéletet említ, részint a Dörmögő Dömötör ügyet (Fővárosi Törvényszék 16.P.24.696/1957) és a VUK ügyet (BH1986.363). Az említett ügyek ugyan nem a hatályos Szt. alapján kerültek elbírálásra, de a vonatkozó jogirodalmi álláspont szerint e tekintetben a maival azonos megközelítést kellett alkalmazni, amelynek lényege, hogy az eredeti (tehát nem mástól átvett) és sajátos (a szerző személyiségét tükröző) alak másodlagos felhasználása engedélyköteles tevékenységnek minősül.

2.3. A filmekben megjelenő karakter nem előzmény nélküli, hiszen a filmek az egyébként is nagy sikert elérő, könyvek alapján, azok filmes adaptációjaként készültek el. A megfilmesítés során az eredeti irodalmi műben megjelenő alak szükségszerűen némileg eltérő módon kerül ábrázolásra. Az eltérések csak részben következnek abból, hogy a filmalkotások az irodalmi művektől szükségszerűen eltérő megjelenítési formákat alkalmaznak, a dramaturgiai egység, a történetvezetés, az egységes vizuális arculat megteremtése érdekében számos egyéni jellegűnek tekintendő módosítás, kiegészítés, elhagyás történt a filmben. E módosítások a művekben megjelenő karaktert is érintették.

2.4. Az eljáró tanács kiemeli, hogy a művekben megjelenő karakterek szerzői jogi oltalma részben műfajfüggő. Egyes műfajokban, például jellemzően az irodalmi művekben megjelenő

---

¹ Nagykomentár a szerzői jogi törvényhez (szerk: Gyertyánfy Péter, Wolters Kluwer, Budapest, 2014., pp. 152-153.)

alakok (szereplők) önálló alkotásként nem értelmezhetők, nem ekként és nem ebből a célból kerülnek ugyanis megformálásra. Ezzel szemben más – jellemzően a vizualitásra épülő – műfajok alkalmasak arra, hogy a műben megjelenő karakterek önmagukban is egyéni jelleggel bírjanak. Ennek kapcsán kiemelendő, hogy az Európai Bíróság a C-5/08 számú² (Infopaq) és C-403/08 számú³ (Premier League) ügyben hozott ítéletében azt rögzítette, hogy a műből vett részletek önmagukban akkor állnak szerzői jogi oltalom alatt, „ha tartalmazznak olyan elemeket, amelyek e mű szerzője saját szellemi alkotásának kifejeződései”. Másként megfogalmazva a részlet, és ekként a műben megjelenő alak is akkor áll szerzői jogi oltalom alatt, ha a részlet (vagy e tekintetben az alak) is eredetinek és egyéni jellegűnek minősül.

2.5. Az eljáró tanács a fentiek alapján megállapítja, hogy a filmekben megjelenő karakter egyéni jelleggel bír. Az eredetiség tekintetében az eljáró tanács emlékeztet arra, hogy a filmek származékos műveknek minősülnek, amelyek az alapul fekvő irodalmi alkotások átdolgozásaként, azok megfilmesítésével jöttek létre. A filmekben megjelenő karakter tehát szerzői jogi oltalom alatt áll.

2.6. Az eljáró tanács kiemeli, hogy a szerzői jogi oltalom alatt álló alak hasznosítására az Szjt. 16.§ (1) bekezdése vonatkozik, amely az Szjt. 16.§ (3) bekezdés szerinti, a jellegzetes alak hasznosítására vonatkozó jogosítványcsoport egészét magába foglalja, annál tartalmát tekintve bővebb.

Ad 3-4)

3.1. Az Szjt. 94/B.§ (1) bekezdése szerint „*az ellenkező bizonyításáig azt kell szerzőnek tekinteni, akinek a nevét ilyenként a művön a szokásos módon feltüntették*”. Az Szjt. 106.§ (1) bekezdése szerint továbbá, ahol az Szjt. „*szerzőt említ, azon megfelelően érteni kell a szerző jogutódját, illetve a szerzői jog más jogosultját is.*” Ez utóbbi fordulat a filmalkotások kapcsán azért emelendő ki, mert bár az Szjt. főszabályként tiltja a szerzői vagyoni jogok átruházhatóságát, a filmalkotások esetén erre (az átruházásra) az Szjt. 66.§ (1) bekezdése nem csak lehetőséget biztosít, hanem azt vélelmezi is.

3.2. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a filmek ún. end creditje, vagyis vége főcíme a filmalkotások esetén szokásos módon tünteti fel a jogosultak személyét.

3.3. A fentiek alapján ellenkező bizonyításig úgy kell tekinteni, hogy az alábbi filmek vagyoni jogaival a Filmstúdió rendelkezik:

- Film 1.
- Film 2.
- Film 3.
- Film 4.
- Film 5.

Ad 5)

5.1. A Szerzői Jogi Szakértő Testület egyik eljáró tanácsa korábban már foglalkozott a játékfilm egyes elemeinek reklámfilmben történt hasznosításának kérdésével. Az SZJSZT 13/2003. számú szakvélemény e körben azt állapította meg, hogy a játékfilm meghatározó, a nyilvánosság tagjai által is azonosítható elemeinek reklámfilmbe történő engedély nélküli

---

² ld. 39. pont

³ ld. 156. pont

hasznosítása a „játékfilm előállító „merchandising” jogaiba” ütköző tevékenység. A hivatkozott ügyben az SZJSZT tanácsa kiemelte, hogy „a szerzőt – illetve filmalkotás esetén a vele kötött felhasználási szerződés alapján a játékfilm előállítóját – illeti meg a műben szereplő jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosításának – ún. merchandising – és az ilyen hasznosítás engedélyezésének kizárólagos joga. A merchandising a szerzői művek jellegzetes alakjainak és egyéb ilyen elemeinek felhasználása más művek, árucikkek, szolgáltatások kelendőségének fokozására. A jellegzetes alaknak reklámfilmben való felhasználása vitathatatlanul kereskedelmi jellegű, hiszen az elsősorban a reklámozó termékének minél nagyobb ismertségét és ezáltal, jobb eladhatóságát célozza.”

5.2. Az eljáró tanács megtekintette a Sportszövetség által Budapesten rendezett világbajnokság kapcsán megjelent kampányfilmjét (a továbbiakban: „Kampányfilm”). A Kampányfilm két szereplője, igazodva a versenyhelyzethez, némán, narráció nélkül vesz részt a jelenetben. E körülményből következően az összevetést elsősorban a figura vizuális megjelenítése, illetve mozgása, továbbá a megjelenített filmes trükkök szempontjából lehet elvégezni.

5.3. A jelen megkeresésben leírt eset analóg az SZJSZT 13/2003. számú szakvélemény által vizsgált esettel. Az analógia megállapítható a forrás és átvevő művek műfajában (játékfilm, illetve reklámfilm), és abban is, hogy az (átvevő) reklámfilm hangsúlyosan épített a (forrás) játékfilm egyéni, eredeti jelleggel bíró alakjának megjelenítésére. Vagyis a karakter Kampányfilmben történő szerepeltetése akkor (lett volna) jogszerű, ha a jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosításához a Kampányfilm előállítója előzetesen engedélyt kért volna a karakterrel összefüggő vagyoni jogok jogosultjától.

5.4. Az eljáró tanács ezt követően megvizsgálta, hogy szükséges-e kiegészíteni, illetve módosítani a fenti megállapítást, azt a körülményt is figyelembe véve, hogy a karakter szerzői jogi oltalom alatt áll. A filmekben megjelenő karakter vizuális megjelenítése – származékos műről lévén szó – több szerző egymásra épülő alkotómunkájának a gyümölcse. Az alapkarakter természetesen az alapul fekvő irodalmi mű alkotásaként született meg, amelyen – a megfilmesítés során – további alkotók, így jelmeztervezők, designerek... stb. dolgoztak tovább.

5.5. A karakter vizuális megjelenésének fő attribútumai szinte kivétel nélkül megjelenik a Kampányfilmben szereplő figuraesetében. Megállapítható, hogy a Kampányfilm alkotó törekedtek arra, hogy az egyes elemek ne tökéletes replikái legyenek a karakter jellemzőinek, azonban az is egyértelmű, hogy a Kampányfilm célja a karakter jellemzőinek sűrített, tömörített visszaidézése volt. Kiemelendő, hogy átdolgozás nélkül is megvalósult a karakter szerzői jogi felhasználása, a karakter többszörözésével.

5.6. A karakter felhasználásától elkülönülten vizsgálandó azonban a filmek felhasználása. E kérdéssel – a jelen ügghöz hasonló természetű ügyben – foglalkozott nemcsak a már hivatkozott SZJSZT 13/2003. számú szakvélemény, hanem az SZJSZT 39/2002. számú szakvélemény is. E szakvélemény szerint „Ha egy újabb műben változtatás nélkül használják fel [a műben megjelenő jellegzetes és eredeti alakot – az eljáró tanács betoldása], a többszörözés és az átdolgozás sajátos ötvözetéről van szó (amelyben azért az átdolgozás mozzanata dominál, hisz még akkor is, ha az alak – például egy rajzfilm-figura – minden vonásában azonos is marad, más cselekmény-sorozat részévé válik, többé-kevésbé más környezetben jelenik meg)”. Az eljáró tanács e szakvélemények alapján is rögzíti, hogy a mű jellegzetes és eredeti szereplőjének az eredeti műtől eltérő kontextusba történő átemelése megvalósítja a mű átdolgozását. Különösen igaz ez a megállapítás azokra az esetekre, amikor az eredeti és jellegzetes alak promóciós, vagy reklám célokat szolgáló műbe kerül átemelésre.

5.7. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a jelen ügyben a karakter olyan – promóciós célú – környezetben került ábrázolásra, amely alapvetően eltér az alapul fekvő irodalmi művek és filmek által megteremtett világtól. Az előzőekből következően a karakter, annak jellegzetes mozdulatsorainak a Kampányfilmbe történő jogszerű átvételéhez az Szjt. 29.§-a szerinti átdolgozási engedélyt kellett (volna) kérni a jogosultaktól.

Ad 6)

6.1. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a Kampányfilm előállítója megsértette a karakterrel összefüggő vagyoni jogok jogosultjának szerzői jogait, ha a Kampányfilm elkészítéséhez nem kért engedélyt.

Ad 7)

7.1. Tekintettel arra, hogy az Szjt. 16.§ (1) bekezdése – generál szabályként – a mű valamennyi nevesített, illetve az Szjt-ben kifejezetten nem említett hasznosítása esetére megköveteli a szerzői felhasználási engedélyek beszerzését, a Kampányfilm engedély nélküli lehívásra hozzáférhetővé tétele (Szjt. 26.§ (8) bekezdés) megsérti a karakterrel összefüggő vagyoni jogok jogosultjának szerzői jogait.

Budapest, 2020. március 11.

dr. Kricsfalvi Anita
a tanács elnöke

dr. Békés Gergely
a tanács előadó tagja

Babiczky László
a tanács szavazó tagja